

Sivistysvaliokunnalle

Viite: Asiantuntijapyyntö 1.2.2021

Asia: VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikossa mainittuun selontekoon liittyen sekä lausuu eduskunnan sivistysvaliokunnalle kunnioittaen seuraavaa:

OSKU ottaa tässä lausunnossaan kantaa ainoastaan ammatillista koulutusta koskevaan osuuteen.

SUOMEN NYKYTILANNE SDG 4:N ALATAVOITTEIDEN VALOSSA:

- 4.1: Suomi on saavuttanut tavoitteet perus- ja toisen asteen koulutuksen suorittamisesta.*
- 4.2: Varhaiskasvatusoikeus ulotetaan yhtäläisesti kaikille lapsille.*
- 4.3: Ammatillisen koulutuksen reformi on lisännyt joustavuutta opintoihin pääsyn ja suorittamisen osalta.*
- 4.4: Jatkuvaan oppimiseen kiinnitetään enenevästi huomiota.*
- 4.5: Sukupuolten väliset erot oppimistuloksissa ovat edelleen Suomessa suuret.*
- 4.6: Lukutaito on maailman huippua, mutta osaaminen niin matematiikassa kuin lukutaidossa on laskenut.*
- 4.7: Kestävä kehitys läpäisee kaikki koulutusasteet varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle (myös ammatillinen), ja sisältyy myös korkeakoulujen kanssa käytyihin sopimusneuvotteluihin.*

OSKU ei katso, että Suomessa olisi saavutettu tavoitetta riittävän monen nuoren suorittamisesta toisen asteen suhteen. Oppivelvollisuuden pidentäminen koskemaan 18-vuotiaita on tehty, mutta kannamme edelleen suurta huolta käytännön toteutumisesta ja lain toimeenpanosta. Tilanne toisen asteen suorittaneiden suhteen ei ole riittävä ja on varmistettava, että peruskoulun nivelvaiheessa on aidosti resursseja ja tukitoimia varmistamaan kaikkien jouheva siirtymä toisen asteen koulutukseen sekä ehkäisemään koulupudokkuutta.

OSKU:n mielestä on erikoista, että nykytilanteen kuvauksessa 4.7. ammatillinen koulutus on mainittu erikseen suluissa, vaikka kyseisessä lauseessa viitataan toiseen asteeseen, joka sisältää ammatillisen koulutuksen. Tekninen muotoilu luo kummallisen vaikutelman siitä, että ammatillinen koulutus tulee eritellä muista koulutusmuodoista.

Osana osaamisen kehittämistä työelämässä ihmisille tarjotaan yksilöityjä koulutuskokonaisuuksia esimerkiksi toisen asteen ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa mahdollistamalla myös ammatilliset näyttötutkinnot (4.4). Erityisenä painopisteenä otetaan huomioon vähän koulutetut, uudelleenkoulutettavat työttömät ja työttömyysuhan alla olevat.

OSKU kannattaa tavoitetta, ja näkee tärkeänä, että osana osaamisen kehittämistä ja osaamistason nostoa otetaan ammatillinen koulutus yhä vahvemmin mukaan.

Hallitus vahvistaa ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa sekä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista ja oppisopimuskoulutuksen kehittämistä. Ammatillisen koulutuksen rahoitustasoa nostetaan turvaamaan koulutuksen laatu. (4.4.)

OSKU suhtautuu toimenpiteisiin erittäin lämpimästi, ja on kiitollinen, että epäkohdat ammatillisessa koulutuksessa on huomattu ja niitä ollaan korjaamassa. Opinto-ohjaajien tulee kannustaa nuoria yhtä lailla myös oppisopimuksen piiriin nuoren niin halutessa. Tulevaisuudessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että opiskelijalla on aidosti mahdollisuus siirtyä joustavasti oppilaitosmuotoisesta oppisopimusmuotoiseen koulutukseen. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä opiskelija pystyy entistä joustavammin siirtymään suorittamaan opintojaan oppisopimusmuotoisesti ja oppisopimusmuotoisesta koulutuksesta pois, mutta tätä joustavuutta on edistettävä huomioimalla uudistuneen lainsäädännön luomat mahdollisuudet esimerkiksi opintososiaalisissa eduissa.

OSKUn mielestä nykymuotoista oppisopimusta tulee kehittää paremmin nuorille sopivaksi: vähemmän byrokrattiseksi ja houkuttelevaksi sekä nuorille että työnantajille. Oppisopimuksen hyödyntämistä nuorten kohdalla voidaan edistää esimerkiksi siten, että peruskoulupohjalta ammattia opiskelemaan tuleva alle 18-vuotias voisi sovittaessa aloittaa vähintään 50% TES:n mukaista alinta palkkaa alemmalla korvauksella ja sitten omalla ahkeruudellaan ja osaamisellaan nostaa oppisopimuksesta maksettavaa korvausta sitä mukaa kun hänen osaamisensa ja taitonsa karttuvat – joko näytöillä tai muilla suorituksilla. OSKUn mielestä täytyy olla mahdollista, että omalla työllään ja ahkeralla osaamisen kehittämisellä nuori voisi päästä nopeastikin nostamaan ansioitaan.

Ammatillisesta koulutuksesta on leikattu vuodesta 2013 alkaen. Yksikään toinen koulutusmuoto ei kärsinyt yhtä suurista leikkauksista, ja samaan aikaan tehtiin erittäin suurta ammatillisen koulutuksen uudistusta vuosikymmeniin. 2019 jälkeen leikkauksia ei ole tehty, ja osittain rahoitusta on lisätty. Se ei kuitenkaan ole korvannut puuttuvaa rahoitusta, mistä ammatillinen koulutus ja sen laatu jatkuvasti kärsii.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien saaman perusrahoituksen tasoa on myös nostettava ja lukuisista erillisistä, oppilaitoksia kuormittavista rahoitushakuprosesseista on pyrittävä eroon. On tärkeää, että oppilaitokset voivat keskittyä ydintehtäväänsä eli opetukseen jatkuvien rahoitushakemusten tekemisten sijaan. Pitkäjänteisesti suunniteltu työ oppilaitoksissa on niin henkilöstön, työelämän kuin opiskelijoidenkin etuna. OSKU kannattaa perusrahoituksen osuuden pitämistä vähintään 70% tasolla ammatillisen koulutuksen rahoituksesta.

Opiskelijoiden aidon osallisuuden toteutuminen sekä opiskelija- ja tutortoiminnan tukemisen taso tulee nähdä myös yhtenä oppilaitoksen arviointikriteerinä. Opiskelijoiden osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista on jatkossa arvioitava yhtenä oppilaitoksen rahoituksen perusteena.

Hallitus luo nykyisten toimintamallien pohjalta edellytyksiä eri puolilla Suomea toimiville korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten muodostamille osaamiskeskittymille ja ammatillista osaamisketjua vahvistetaan

korostamalla ammattikorkeakoulujen, oppilaitosten ja pk-yritysten merkitystä suomalaisessa TKI-järjestelmässä. Nämä saavat tukea mm. rakennerahastosta.

OSKU näkee, että osaamiskeskittymissä tulee ottaa ammatilliset oppilaitokset yhä vahvemmin mukaan. Jo nyt useat oppilaitokset tekevät vahvaa yhteistyötä alueen ammattikorkeakoulun ja yritysten kanssa, ja tätä mallia tulee vahvistaa tulevaisuudessa kaikkialla. OSKU esittää, että kappaleeseen lisätään mukaan myös vahva ammatillisen koulutuksen rooli yhteistyössä.

Hallitus vahvistaa nuorten kuulemisvelvoitetta ja tuottaa sen kehittämiseksi uusia työkaluja. Vahva demokraattinen järjestelmä on osallistuvan yhteiskunnan perusedellytys. Hallitus edistää monipuolisia ja vaikuttavia osallistumisen mahdollisuuksia ja suoran demokratian keinoja. Niitä ovat esimerkiksi käyttäjädemokratia, kansalaisraadit, kuntalaishaastattelut, nuorisovaltuustot, verkkovaltuustot ja osallistuva budjetointi. Lisäksi etsitään keinoja kytkeä pop-up -tilaisuudet ja kevytosallistuminen politiikkaan ja poliittiseen keskusteluun.

OSKU suhtautuu kirjaukseen hyvin myönteisesti, ja näkee mainitut keinot ja niiden vahvistamisen tärkeänä koko yhteiskunnan kannalta ja erityisesti nuorten osallisuuden lisäämisen kannalta. Erityisesti OSKU pitää kevytosallistumisen lisäämistä ja kehittämistä tärkeänä, sillä nykypäivänä kaikki eivät halua sitoutua yhdistystoimintaan tai pitkiin projekteihin, vaan kaipaamme enemmän monipuolisia tapoja vaikuttaa, jotka eivät sido osallistujaa. Ammatillisella puolella useat opiskelijat joutuvat opiskelemaan eri kunnassa missä asuvat, ja näin ollen vaikuttaminen oman oppilaitoksen asioihin vaikkapa nuorisovaltuuston kautta on mahdotonta. On erittäin tärkeää taata monipuoliset vaikuttamismahdollisuudet myös silloin, kun opiskelupaikkakunta on eri kuin oma kotikunta.

Nuoria ja opiskelijoita on kuultava kaikissa heitä koskeissa asioissa. Nuoria on kuultava aidosti kaikilla päätöksenteon tasoilla niin oppilaitoksista kuntiin, kunnista maakuntiin kuin maakunnista valtakunnan päätöksentekoon. Nuorille on tarjottava aitoja vaikuttamisen keinoja, joissa myös vaikuttamismahdollisuudet ovat todellisia. Äänestysikäraja ja ehdolle asettumisen ikäraja on laskettava 16 vuoteen kaikissa vaaleissa. Myös kansalais- ja kuntalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja on laskettava 16 vuoteen. Äänioikeuden käyttämisen tulee olla mahdollista myös sähköisiä järjestelmiä käyttäen.

Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen rooli nuorten ja opiskelijoiden vaikuttamisen väylänä ja hyvinvoinnin edistäjänä on tunnustettava nykyistä voimakkaammin. Järjestöjen rahoitus ja toimintaedellytykset on turvattava, eikä nuoriso- ja opiskelijajärjestöille jaettavia valtionapuja tule leikata. Hyvinkin pienillä avustuksilla toimintaansa pyörittäville nuorisojärjestöille avustusrahojen laskut saattaisivat pahimmillaan tarkoittaa toiminnan merkittävää supistamista tai jopa koko toiminnan lakkauttamista. Nuorisotyön määrärahoista leikkaaminen olisi leikkaamista yhteiskunnan tulevasta hyvinvoinnista.

Nuoret on otettava mukaan myös tekemään eläkepäätöksiä, jotta turvataan eläkejärjestelmän uskottavuus ja luotettavuus myös nuoren sukupolven näkökulmasta. Työeläkejärjestelmän perusta on säilytettävä nykyisellään ja eläkejärjestelmän rahoitusta käsiteltävä kokonaisuutena. Taitettu indeksi on säilytettävä. Kaikesta tehdystä työstä on kartuttava eläkettä.

Lausunto 10.2.2021

Maapallon kestävyys on sukupolvikysymys. Maailmaa on rakennettava nykyisten ja tulevien sukupolvien kannalta kestävällä tavalla. Suomen on aidosti sitouduttava kestävä kehityksen edistämiseen ja kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan. Nuorten on voitava osallistua aktiivisesti ilmastopolitiikkaa käsittelevään keskusteluun ja päätöksentekoon. Päättäjien on otettava nuorten ilmastoahdistus vakavasti ja toimittava sen ratkaisemiksi.

Helsingissä 10.2.2020

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry

Henriikka Mastokangas
puheenjohtaja

Aino Pohjanvirta
pääsihteeri

Lisätietoja:

- edunvalvonnan koordinaattori Emma Holsti, emma.holsti@osku.info, 0404108814